

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Історія Київської консерваторії – Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського варта того, щоб ґрунтовно проаналізувати столітній шлях її розвитку, накреслити план щодо вдосконалення нашої діяльності. І нам є чим пишатися. Нині Академія посіла провідне місце не тільки на музичному олімпі української держави, а й за її межами – цей заклад відомий у Європі і у світі загалом.

Київську консерваторію було засновано в листопаді 1913 року за сприяння російських композиторів – П. Чайковського, А. Рубінштейна, М. Римського-Корсакова та інших діячів. Важливу роль відіграли меценати, насамперед Михайло Іванович Терещенко. Він виділив 50 тисяч рублів, які було використано для залучення провідних учених і митців для професорських посад. Ця підтримка дала можливість запросити визнаних майстрів з Італії, Росії, Німеччини та інших країн для того, щоб підготовка музикантів-фахівців була фундаментальною.

1920-ті роки – це період, сповнений суперечностей, зумовлених гострими політичними, економічними, національними протиріччями. Саме у цей період зароджується і формується нова, трирівнева система музичної освіти (початкова, середня і вища). Київська консерваторія зазнає численних реорганізацій та реформувань: упроваджуються нові методики викладання, створюються нові навчальні курси, відкриваються нові кафедри, до роботи запрошуються провідні музиканти-виконавці, композитори, вчені. Особливо велику роль у процесах оптимізації роботи Консерваторії відіграли композитори та музикознавці. Один із них – Болеслав Яворський, випускник Київського музичного училища, людина, яка добре знала, що саме потрібно зробити для розвитку музичного мистецтва. Невипадково його помітили і в Москві. Сам А. Луначарський запросив його для роботи в Наркомпросвіті – щоб він міг продукувати ідеї в масштабах усієї країни.

Микола Грінченко – ще один відомий учений, який багато зробив для становлення української музично-теоретичної школи. Хотілося б відзначити й інших діячів – Гліба Таранова, Арнольда Альшванга, Матвія Гозенпуда. Наприкінці 1920-х – на початку 1930-х років Київська консерваторія зайняла позицію лідера. Але виникає проблема післядипломної освіти як підвищення кваліфікації. І завдяки рішенням композиторів і музикознавців створюється асистентура-стажування й аспірантура, а згодом докторантура. Відкривається кафедра народних інструментів під керівництвом Марка Мусійовича Геліса. Велику роль відіграє кафедра хорового диригування – її створили діячі, які теж були музикознавцями, активно виступали в пресі: Михайло Вериківський, Григорій Верьовка, Елеонора Скрипчинська (перший декан диригентського факультету). Заснуються й інші кафедри, яких раніше не було, наприклад, кафедра сольного співу. До роботи залучаються видатні співаки: Марія Донець-Тессейр, Олена Муравйова, яка виховала Івана Козловського. Вони вперше порушують питання про створення кафедри оперної підготовки і заснування оперної студії. У квітні 1938 року уряд приймає рішення про відкриття оперної студії Київської консерваторії.

Серед інших видатних музикантів, які працювали в консерваторії, – Володимир Пухальський, Олександр Виноградський, Генріх Нейгауз, Арнольд Альшванг. Усі вони відіграли надзвичайно важливу роль у становленні й розвитку київської музично-теоретичної думки, сприяли тому, що Київська консерваторія посіла місце лідера серед навчальних закладів Радянського Союзу.

Володимир Рожок

* * *

У зв'язку зі святкуванням 100-річчя від дня заснування Київської консерваторії 1913 року кафедра історії української музики та Центр музичної україністики спільно з кафедрами композиції та теорії музики НМАУ ім. П. І. Чайковського видає серію наукових збірників на тему «Композитори і музикознавці Київської консерваторії»¹.

У першому з них охоплено період з 1913 по 1922 рік і вміщено статті М. Копиці, К. Шамаєвої, І. Пяковського, Т. Гусарчук і Г. Хмари, О. Таранченко, О. Пугятицької, О. Волосатих, О. Давидової, Т. Антропової, О. Безбородька, М. Єськової.

Як відомо, Київська консерваторія заснована завдяки ініціативі російських композиторів П. Чайковського й С. Рахманінова. Діяльну участь у підготовці контингенту консерваторії взяв відомий піаніст і композитор В. Пухальський, який організував її відкриття і був першим виконувачем обов'язків ректора Консерваторії. За рік заклад очолив Р. Глієр. У 1920 році ректором став відомий піаніст та композитор Ф. Блуменфельд.

До Консерваторії були запрошені найкращі музиканти Києва. Серед професорів композиції та теорії музики – В. Пухальський, Р. Глієр, Б. Яворський, М. Тутковський, Г. Любомирський, С. Тарновський. Про трьох останніх маємо дуже мало відомостей, але, сподіваємося, діяльність і творчі здобутки цих осіб будуть висвітлені у подальших публікаціях.

Серед студентів, які навчалися у Консерваторії у цей час, є постаті, що стали знаменними для історії як української, так і світової музики. Це насамперед наші композитори-класики Л. Ревуцький та Б. Лятошинський, які закінчили Консерваторію у класі Р. Глієра. Б. Лятошинський після за-

---

¹ Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – Вип. 112 : Композитори і музикознавці Київської консерваторії у 1913–1922 роках : зб. ст. – К., 2014. – 186 с.

кінчення навчання залишився викладати композицію. Його учнями були композитор і музикознавець І. Белза та композитор Г. Таранов. У той час із Консерваторією були пов'язані також українські композитори М. Вериківський, П. Козицький, О. Кошиць, Г. Верьовка, К. Стеценко.

Багато композиторів і музикознавців, що вийшли з Київської консерваторії, стали відомими і в інших країнах. Це музикознавець і композитор А. Буцькой, який після закінчення консерваторії працював у Ленінграді; музикознавець А. Альшванг, який теж навчався композиції у Київській консерваторії, а згодом працював у Москві; музикознавець В. Цуккерман та ін. Закінчив Київську консерваторію знаний єврейський композитор і співак Лейба Глянтц, який продовжив успішну кар'єру в США та Ізраїлі. Знаменитим джазовим (і не тільки джазовим) композитором став В. Дукельський (Дюк), який емігрував до Європи і США, де здобув світове визнання.

Отже, бачимо, яке гроно видатних композиторів і музикознавців вивела у широкий музичний світ Київська консерваторія. Дослідження ролі цих постатей у музичній культурі стало актуальним завданням діяльності кафедри історії української музики та музичної фольклористики.

* * *

Тематика збірника охоплює сторінки історії Київської консерваторії другого-третього десятиліть її діяльності. Щоб відтворити атмосферу періоду, окрім статей, присвячених безпосередньо діяльності композиторів і музикознавців, у книзі вміщено нариси життя і творчості видатних музикантів-виконавців, пов'язаних із навчальним закладом, а також громадських діячів й ентузіастів хорової справи, які багато в чому визначали шляхи розвитку тогочасної культури. Окремим розділом подано дотичні архівні матеріали, опрацьовані з максимальним збереженням стилістики першоджерела.

Мирослав Скорик